

‘Hij doorkruist politieke grenzen’

Paus Franciscus maakte historische reis naar Cuba en de Verenigde Staten

- ▶ Dubbelbezoek zette rol van Vaticaan in de toenadering voort
- ▶ Cubaanse Kerk staat pastoraal zwak, maar is vooral politieke kracht
- ▶ Paus vermeed de controversie niet, maar ontroerde Amerikanen

Christof BOUWERAERTS

Vorige maand maakte paus Franciscus zijn tiende apostolische reis buiten Italië. Van 19 tot 22 september bezocht hij de Republiek Cuba en vervolgens reisde hij tot 27 september naar de Verenigde Staten.

Het is geen toeval dat de paus koos voor een dubbelbezoek. In december 2014 deden Cuba en de VS, na meer dan een halve eeuw Koude Oorlog, belangrijke stappen naar normale politieke en economische betrekkingen. Al gauw bleek dat het Vaticaan een belangrijke rol had gespeeld in de toenadering. De presidenten Barack Obama en Raúl Castro bedankten dan ook uitdrukkelijk paus Franciscus voor zijn bemiddelingswerk.

Hoe komt het dat het communistische regime in Cuba een paus met open armen ontvangt? „De relatie met de Kerk in Cuba is uitzonderlijk”, zegt Cubakenner Marc Vandepitte. „De Kerk blijft er tot op heden een politieke factor van betekenis en speelt al jaren een rol in de toenadering tot de VS. De goede verstandhouding tussen Fidel Castro, met wie Franciscus een korte ontmoeting had, en aartsbisschop Jaime Ortega is al lang bekend. In 2006

bad Ortega openlijk voor een spoedig herstel van de zieke Castro. Van zijn kant liet Fidel Castro in het verleden meermaals blijken religie niet vijandig gezind te zijn.”

Toch was politiek niet de enige en misschien niet eens de voornaamste reden voor dit bezoek. „Pastoraal staat de Kerk in Cuba zwak”, zegt Vandepitte. „Veel Cubanen bestempelen zich wel als katholiek, maar nog geen twee procent gaat naar de mis. Er zijn weinig roepingen en de concurrentie van protestantse sekten is groot. Ongetwijfeld wilde de paus de plaatselijke Kerk een hart onder de riem steken.”

In de VS, waar protestantse Kerken dominant aanwezig zijn, is het bezoek van een paus ook al niet vanzelfsprekend. Bovendien doet sinds de jaren 1980 een reeks schandalen van seksueel misbruik de Amerikaanse Kerk daveren op haar grondvesten. Tijdens zijn verblijf had Franciscus een ontmoeting met slach-

„Op straat spraken mensen me aan: ‘Ik vind jullie paus geweldig’”

offers. Hij feliciteerde echter ook de Amerikaanse bisschoppen voor hun moedige aanpak van de crisis, wat dan weer bij sommige slachtofferorganisaties niet in goede aarde viel.

Op 24 september werd Franciscus de eerste paus ooit die het verzamelde Amerikaanse Congres toesprak. „Voor mij was dat het hoogtepunt van zijn bezoek”, zegt de bekende Amerikaanse jezuïet James Martin. „Zonder te beleren, daagde hij het Congres uit zijn verschillen te overwin-

nen, polarisatie te voorkomen en zorg te dragen voor de armen.”

In zijn toespraak had de paus het ook over het klimaat, de vluchtelingen crisis en de doodstraf, en raakte hij abortus en de waarde van het gezin aan. Beladen onderwerpen die verdeeldheid zaaien in de Amerikaanse politiek. Sloot hij met sommige standpunten aan bij die van de Republikeinen, dan oogste hij met andere vooral bijval aan Democratische zijde. „Daaruit blijkt dat de paus de klassieke politieke grenzen doorkruist”, meent James Martin. „Zijn trouw aan het evangelie overstijgt klassieke etiketten als behoudsgezind en vooruitstrevend.”

Op 25 september sprak paus Franciscus, in de voetsporen van zijn drie voorgangers, in New York de algemene vergadering van de Verenigde Naties toe. Opnieuw legde hij de nadruk op de strijd tegen sociaaleconomische uitsluiting en op de zorg voor de schepping.

Met een bezoek aan de Wereldfamilie-ontmoeting van de Pauselijke Raad voor het Gezin in Philadelphia onderstreepte Franciscus de waarde van het familieleven en anticepeerde hij op de gezinssynode.

Misschien zijn het vooral zijn symbolische daden die de Amerikanen zullen bijblijven. „Hoe hij dat jongentje met hersenverlamming omhelsde, omging met kinderen, gevangenen, migranten en daklozen, deed veel Amerikanen van hem houden”, meent Martin. „Iedere katholiek die ik ken, was ontroerd. Op straat zeiden ook andersgelovigen me: ‘Ik vind jullie paus geweldig.’”

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

Paus Franciscus verklaarde in Washington de missionaris Junipero Serra heilig. © Corbis

STANDPUNT

Luk VANMAERCKE

Durven te vertrouwen

„ Wereldwijd wordt met belangstelling uitgekeken naar de uitkomst van bisschoppensynode over het gezin. De verwachtingen zijn hooggespannen en dat zou wel eens het grootste probleem kunnen zijn. De Kerk is immers geen instelling die spectaculaire wendingen maakt. Ze is tijdloos en universeel en evolueert altijd traag en behoedzaam.

Tussen sommige leerstellingen van de Kerk en het reële gezinsleven van haar volgelingen gaapt vandaag onmiskenbaar een kloof. De doorsneegelovige kijkt veel pragmatischer naar thema's als gezinsplanning, voorbehoedmiddelen of echtscheiding. Dat bleek overduidelijk uit de enquête die de Belgische bisschoppen vorig jaar hielden. Tegelijk zijn er de media, die andere prioriteiten hebben dan de bisschoppen. De pers zal bijvoorbeeld voluit focussen op het thema homoseksualiteit, terwijl dat tijdens de synode veeleer een nevenkwes- tie wordt, waarvan bovendien weinig te verwachten valt.

Een geladen symbooldossier wordt de communie voor gescheiden mensen die (burgerlijk) hertrouwd zijn. De paus lijkt hier veeleer op een milde lijn te zitten. Vorig jaar getuigde een Argentijnse vrouw: „De paus heeft me gebeld om te zeggen dat een gescheiden vrouw niks verkeers doet als ze ter communie gaat.” Een half jaar later kreeg ook een Vlaamse gescheiden gelovige van Franciscus een soortgelijke geruststelling. Op dit thema is dus beweging mogelijk, maar niet gegarandeerd.

Onder impuls van paus Franciscus zal de synode stevig focussen op de sociale aspecten van het gezin. Gezinnen die het slachtoffer zijn van (kans)armoede, uitsluiting of ander maatschappelijk onrecht, staan bovenaan zijn agenda. Franciscus weet hoe zwaar sociaal onrecht op het gezinsleven kan drukken en hoe bedreigend dit dus is voor de stabiliteit en de duurzaamheid van gezinsverbanden.

Finaal is het de paus zelf die beslist welke besluiten van de synode daadwerkelijk in de kerkelijke leer worden opgenomen. Sommige media besluiten daaruit dat Franciscus zal moeten kiezen of hij de geschiedenis wil ingaan als een progressieve of een conservatieve paus. Dat is een foute inschatting, want deze paus heeft lak aan die tweedeling. Hij volgt gewoon zijn overtuiging en zijn hart. Hij is vooruitstrevend als het gaat over armoede, vrede of leefmilieu, maar behoudend op thema's zoals het huwelijk of homoseksualiteit. Hij is een doortastende hervormer in de Vaticaanse structuren, maar koestert de vaste waarden van het evangelie. Dat laatste kan overigens zowel progressief als conservatief zijn. Wie hem in één kamp wil steken, zal dus telkens weer bedrogen uitkomen.

Belangrijk is alvast dat deze synode voluit voor openheid kiest, waarmee de Kerk opnieuw aanpikt bij het Tweede Vaticaans Concilie. Deze paus wil geen centralist zijn en peilt uitdrukkelijk naar de mening van bisschoppen, deskundigen en gezinnen uit de hele wereld. Dat alleen al is een belangrijke stap vooruit.

Tijdens de eerste synodedag vroeg bisschop Bonny namens de Belgische Kerk een tweede vorm van openheid: meer speelruimte voor de lokale bisschoppen. Culturele verschillen en wederzijds onbegrip leiden vandaag tot blokkering. Mgr. Bonny is bij uitstek iemand die graag vertrekt vanuit het concrete gezinsleven in eigen land en hij staat beslist niet alleen in dat streven.

Precies daarom is ‘vertrouwen’ het sleutelwoord voor de toekomst. Vertrouwen in bisschoppen en priesters, dat zij weten hoe ze het best in een land of regio met hun gelovigen kunnen omgaan. Even belangrijk is het vertrouwen in de gelovigen zelf, in de keuzes die zij in hun gezinsleven maken. En bovenal moeten we vooral wat meer vertrouwen hebben in de Geest, die volgens de kerkelijke leer overal en altijd via mensen van vlees en bloed werkt. Jazeker, via u en ik dus.”

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be